

PRAHA, leden 1997, ■ č. 10

24. etologická konference ČSEtS se koná 24.-26. dubna 1997 v MIKULOVĚ

(hotel „Rohatý krokodýl“)

- ◆ **Konferenční poplatek** činí **300 Kč**, pro studenty a důchodce 200 Kč, a je třeba ho uhradit složenkou (typ C) do **konce února 97** na adresu:

V. Mrlík, PO Box 53, 379 01 TŘEBOŇ

- ◆ **Ubytování** si bude hradit každý účastník konference přiloženou složenkou přímo turistické informační kanceláři **ADONIS**. I tento poplatek třeba uhradit do **konce února 97**.

Možnosti ubytování (ceny jsou bez snídaně):

- v turistické ubytovně 100 Kč/osoba/noc
- v pensionu 200 Kč/osoba/noc
- v hotelu Rohatý krokodýl (cena pokoje za noc):
 - 1 dvoulůžkový pokoj s terasou*.... 782 Kč
 - 5 dvoulůžkových pokojů*.... 638 Kč
 - 2 dvoulůžkové pokoje 398 Kč
 - 2 dvoulůžkové pokoje 418 Kč
 - 3 dvoulůžková apartmá**.... 881 Kč

U ozn. pokojů jsou možné 1 () či 2 (**) přistýlky á 142 Kč/osobu.*

- ◆ **Stravování** - stravenky si bude moci zájemce koupit u prezence (oběd á 70 Kč, večeře á 60 Kč)
- ◆ **Posezení ve vinném sklípku** - (bez hudby) zájemce zaplatí při prezenci (občerstvení á 150 Kč)

Podrobnější informace:

MVDr. Vojtěch Mrlík, CSc.
předseda organiz. výboru
Třeboňská nadace pro vydru
PO Box 53
379 01 Třeboň
(Tel./fax : 0333-4337)

Za organizační výbor 24. konference ČSEtS
V. Mrlík, M. Špinka

ODBORNÉ SEMINÁŘE ČSEtS

- **ÚNOR 1997** - *v úterý 4.2.1997 od 17.00 hod.*
Ing. Lukáš Jebavý, CSc.
♦ **SOUČASNÉ POZNATKY O CHOVÁNÍ PRIMÁTŮ**
Zkušenosti z laboratorního chovu.
- **BŘEZEN 1997** - *v úterý 4. 3. 1997 od 17.00 hod.*
RNDr. et. Dr. Daniel Frynta
♦ **MONOGAMIE VERSUS PROMISKUITA: SOUVISLOST S POHLAVNÍM DIMORFISMEM A VELIKOSTÍ SPERMII U SAVCŮ.**

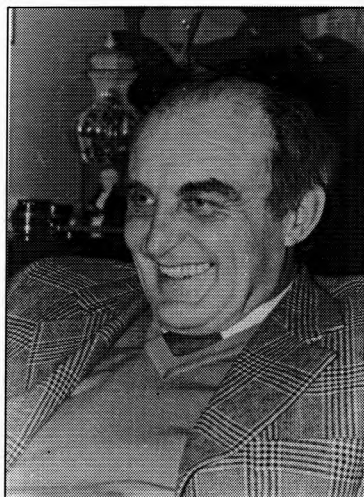
(Oba semináře se konají v budově PřF UK, Viničná č.7, posluchárna bude oznámena ve vestibulu budovy).

31. celosvětový kongres aplikované etologie v Praze

Mezinárodní společnost pro aplikovanou etologii (International Society for Applied Ethology, ISAE) pořádá svůj 31. celosvětový kongres ve dnech 13.-16.srpna v kongresovém centru Krystal v Praze. Na kongresech ISAE tradičně převládají sdělení o chování hospodářských zvířat, zvířat chovaných v domácnostech a zvířat v zoologických zahradách. Na letošní konferenci byla ohlášena zvláštní sekce o chování zvířat v zoologických zahradách, a očekáváme proto vyšší počet přednášek na toto téma. O úvodní přednášku k této sekci byl požádán Dr.Frans de Waal z Yerkes Regional Primate Research Centre v Atlantě,USA. Autor je proslulý svými studiemi o "politice" ve skupinách různých primátů, které shrnul ve svých knihách "Chimpanzee Politics-Power and Sex among Apes" a "Peacemaking among Primates". Další ohlášenou sekcí jsou "Behaviorální aspekty domestikace a feralizace". Jak pořadatelé doufají, sejdou se v této sekci zajímavé studie chování těch druhů či populací zvířat, která jsou "na půl cestě" mezi chovem v plné péči člověka a životem ve volné přírodě. Vyžádanou přednášku v této sekci prosloví Dr.Edward Price z University of California at Davis. K tradiční přednášce na památku Davida Wood-Gushe (jednoho z „otců“ aplikované etologie) byl letos pozván Dr. Ilan Golani z Tel Avivské univerzity v Izraeli, který shrne své studie o stereotypním chování u zvířat. Celkem je konference rozvržena na 48 ústních sdělení ve dvou paralelních sekcích a 6 plenárních přednášek. Očekáváno je dále asi 100 plakátových sdělení, celkem asi 150-200 účastníků z celého světa. Konferenčním jazykem je angličtina. Členové ČSEtS již dostali oznámení o této konferenci i předběžnou přihlášku. Děkujeme všem, kteří nám odpověděli. Pokud by se chtěl ještě někdo konference aktivně (se sdělením) zúčastnit, nechť pošle bezodkladně abstract svého sdělení (s udáním preference: ústní sdělení v.poster) v rozsahu 300 slov v angličtině na adresu ISAE 97, c/o Marek Špinka, Výzk. ústav živoč. výroby, 104 00 Praha-Uhřetěves, Fax (02 6771 0779, e-mail VUZVI @ MS.ANET.CZ. (e-mailovému spojení dáváme přednost). Oficiální uzávěrka je 10. 1. 1997, ale org. výbor si nechává určitou časovou rezervu. K pasivní účasti (bez sdělení) je možno se přihlásit i později, na téže adrese.

Za organizační výbor ISAE 97 M.Špinka

BLAHOPŘEJEME & DĚKUJEME

PhDr. Jaroslav Madlafousek, CSc.

čestný člen

České a Slovenské etologické společnosti

se 9. května 1997 dožívá

 75 let

K 75. narozeninám PhDr. Jaroslava Madlafouska

Ivan Klíma napsal, že zkáze světa čelíme jen symbolicky. Ano. Příkladem může být subjektivistický intelektuál, který, ustoupiv do vnitřního světa symbolů, už zápas o reálný svět de facto vzdal. Dr. Madlafousek je opakem. Pral se a stále se pere. Jako mladík se utkával s nacismem zcela nesymbolicky záškodnickými akcemi. Příznačné pro něho je, že po válce studoval sociologii. Vidí-li chybu v teorii, zmocňuje se ho neklid. Dobře cítí, že i v teorii jde o všechno. Není lhotejný. Při svém zájmu o lidské věci se musel dostat k psychologii. Neskončil však v slepých uličkách jejího bludiště. Šel za tvrdou realitou, za řídicími mechanismy chování. Nedal se ošálit mýty o člověku. Vzal to za správný konec, když v 50. letech upjal svou pozornost a vědeckou potenci k vegetativním komponentám chování, v jejichž vazbě na sociální situace se projevuje lidská autenticita. Madlafousekův význam pro lidskou psychopatologii postřehl hned tehdy psychiatr Kurt Freund. Zákonitě vytvořili ti dva už před založením Výzkumného ústavu psychiatrického jádro týmu, který nepřestal zcela fungovat ani po roce 1968, kdy Freund odešel. Pěstovali už před 40ti lety to, čemu se dnes říká sociobiologie. Díky jim můžeme tento nový obor už nyní i aplikovat (v sexodiagnostické praxi).

Volá se po lidské sebereflexi. Madlafousek vede k poznávání toho, co je naléhavě třeba urychleně reflektovat: k lidské přirozenosti. Útlocitné couvání před ní světu nepomůže. Sebekonejšivý postoj subjektivistů nevyhovuje jubilantově opravdovosti a realismu. Neztratil víru v reálné možnosti ozdravení člověka a jeho světa. Nalézá vrozené předpoklady morálky. Patří mu za to uznání a díky a sluší se ho následovat.

(Foto jubilanta: C. Škoda)

Dr. Aleš Kolářský

K 75. výročí

Poznal jsem Jarku Madlafouska někdy před dvaadvaceti lety na etologických konferencích, kterých se zúčastňoval až do nedávna s neúprosnou důsledností rok co rok. Nedalo se přehlédnout, že většina přednášejících při svých přednáškách sleduje koutkem oka reakce „pana doktora Madlafouska.. Když diskutoval nebo i nesouhlasil, nebylo to ještě tak zlé. Pokud však svůj pohled upíral k zemi, bylo to špatné a přednášející znervózňel. A tak to bylo potom po mnoho let.

Když jsem se sám teprve začal v oboru rozhlížet, mladická troufalost mě dovedla k tomu, abych se obrátil na Jaroslava Madlafouska s prosbou o konzultaci. Jaroslav Madlafousek, uznávaná kapacita, v té době člověk na vrcholu své vědecké dráhy, kterému k naplnění vlastních cílů jistě nestačilo 24 hodin denně, nejen že mě neodmítl, ale věnoval mi, podobně jako mnohým dalším příchozím, spoustu svého času. Tím nám pomohl vyřešit konkrétní problémy, s kterými jsme přišli. Daleko podstatnější však bylo, že nás diskusí nad problémem velmi přirozenou formou zásadně obecně zorientoval na to, co vše je nutno doplnit, chceme-li dělat svou práci doopravdy. Nevím, zda si to on sám uvědomuje, ale setkání s ním se pro mnohé z nás stalo principiálním milníkem dalšího odborného vývoje.

Po léta začínal Jaroslav Madlafousek svá vystoupení na etologických konferencích či seminářích prohlášením, že „on není žádný etolog.. Chytali jsme se při tom někteří za hlavu při pomýšlení, kdo by v této zemi pak mohl být etologem, když ne zrovna on. Opakovaně jsem ho pak prosil, aby tato prohlášení nepronášel a nedemoralizoval tak ostatní. Skutečně už to nefíká, ale stejně si myslím, že mému naléhání podlehl jenom ze slušnosti, nikoliv z přesvědčení...

Léta plynula. Po nástupu do funkce vytvořil nový ředitel tehdejšího Výzkumného ústavu psychiatrického cíleně nedýchateľnou atmosféru, v jejímž důsledku odešel v r. 1985 Jaroslav Madlafousek „na odpočinek.. Podařilo se nám tehdy Jaroslava Madlafouska zlákat, aby se připojil k nám do oddělení etologie v Praze-Uhřetěvesi. Měl jsem původně v úmyslu poskytnout mu v rámci možností prostor, aby mohl dále pracovat na svém a aby především mohl v klidu psát. On však vzal svoje nové útočiště neobyčejně vážně a věnoval se přednostně tomu, aby se podílel na formování našeho oddělení. A tak se stal po dlouhá léta naším nedocenitelným konzultantem. I když dnes již Jaroslav Madlafousek není z vlastních pohnutek ve stavu našich zaměstnanců, i nadále je kdykoliv hotov zúčastnit se diskuse nad nejrůznějšími tématy či rukopisy. Je to pořád velmi často především on, kdo dokáže vyhmátnout jádro problému. Duševně čilý Jaroslav Madlafousek tak kráčí křepce stále o ten jeden, dva kroky vpředu před námi ostatními. A pro nikoho z nás není žádná ostuda, že tomu tak je, ač je mu těch neuvěřitelných 75 let. Ať Ti to, Jarko, takto duševně šlapa ještě hodně dlouho!

Ing. Luděk Bartoš

FENOMÉNY UČENÍ v pohledu soudobé etologie a evoluční psychologie

J. Madlafousek

Za půl století, co existuje, se etologie dost přičinila. Na pozadí rozmachu celého vějíře behaviorálních věd, ovlivněných etologií, se mi dnes zdají hodné pozoru dva přínosy etologie:

Za prvé: Etologie soustavným studiem chování zvířat v přírodě rozbila v druhé polovině našeho století chybné představy ba mýty, ponižující zvířata. Alespoň několik příkladů: * Je mylné oslabovat vinu násilnického muže tvrzením, že se ho zmocnil "zvířecí chtíč", když pro vyšší živočichy je typické dlouhé vybírání, testování a sblížování sexuálních partnerů před tím, než dojde k závaznému oplodnění? * Proč se píše o bestiální, zvířecky ukrutné a surové agresi útočícího člověka, když zejména vyšší zvířata používají k měření sil neškodné prostředky včetně "rytířsky" ritualizovaného boje?

Etologie také přinesla ohromný faktický materiál o kladném chování a pozitivních vztazích mezi zvířaty (tvorba koalic a jiných vnitroskupinových svazků; smířování po půtkách; pomoc při odchovu mladších sourozenců včetně "školení"; soudržnost tzv. velké rodiny; atd. atp.)

Druhý pozoruhodný přínos etologie je zdánlivě paradoxní: Studium druhově specifického chování (v uvozovkách: vrozeného či geneticky zakotveného chování) etologie dostala do správné perspektivy problematiku učení a sbírání zkušeností: Učení vstupuje do hry vždy jen jako **specificky modelovaná komponenta** komplexního vybavení, systémové organizace chování.

Organismus, který by široce spoléhal na nahodilost či vrtochy učení na základě pokusů a omylů při řešení specifických problémových oblastí, by byl v selektivní nevýhodě. Učení pokusem a omylem je svěřován jen dílčí úkol v určitých momentech řešení některých životních problémů. Podobně to platí pro jiné formy učení, jak je badatelé popsali pod termíny: podmínění reakcí, podmínění behaviorálních či motivačních stavů, operantní učení, nápodoba, odpozorování či odposlech vzorů, vtištění. Je to přirozený důsledek toho, že živočichové musí zvládat požadavky života, spjaté s alokací zdrojů, komplexně a důsledně: je to usnadněno dělením na úkoly a podúkoly, řešené souhrou celé řady různých dílčích mechanismů.

Připomeňme si některé výraznější příklady:

- Zvláštní orientační let při opuštění hnízda kutilkám umožňuje jednorázové (pře)učení o přesné poloze vstupu do hnízda.
- Pomalé "podmiňování" alimentárního chování naopak zajišťuje, aby náhodné nálezy nebyly preferovány před osvědčenými trasami.
- Stepní myška si v novém prostředí odkrokovává únikové cesty z hlavních výpadoých směrů zpět do úkrytu.
- Zpěv pěnkavovitých ptáků: na jaře se víceméně "doučují" tomu zpěvu, který slyšeli ve své nedospělosti předchozího roku; některé druhy pěnkav se dokonce naučí slyšenému zpěvu samců jiných ptačích druhů; samci některých druhů však přejímají zpěv jen těch, kteří je krmili.

J. Madlafousek ●●● FENOMÉNY UČENÍ

- Zvlášť podivuhodnou formou učení je tzv. **vtištění**. Vtištění např. řeší problém, jak zajistit, aby kuřata a kachničky se držely své matky tak, aby nedocházelo k mísení hejneku ve volném terénu. Matčin příspěvek k tomuto životnímu problému je také v tom, že svá mláďata odvádí do širšího terénu až po skončení vtištění, tj. tehdy, kdy přestávají běhat za každým větším vzdalujícím se předmětem a kdy spolehlivě sledují jen svou matku. Od učení tzv. podmiňováním se vtištění liší právě tím, že přestane účinkovat původní podnět (velký vzdalující se předmět), kdežto při "klasickém" učení nepodmíněné podněty jsou nadále účinné i po vzniku podmíněných reakcí.
- Horský ořešník, který si ranné zahájení reprodukčních úkolů na jaře umožní podzimní tvorbou zásobáren : poloha desítek zahrabaných zásobáren, v zimě zasypaných sněhem, je v paměti ukládána s "triangulačním" vytýčením vůči větším balvanům; při postupném jarním vybírání paměť „odškrtává“ vybrané zásobárny.

Největší výkladové nesnáze se objevují tehdy, když unitární pojmy motivační se setkají s unitárním pojetím učení jako generelně působícího procesu. Proč se laboratorní potkan spolehlivě nenaučí stiskem páčky zabránit realizaci hrozícího nebezpečí (ve formě elektrického proudu v podlázce) ? A proč zvládně téměř naráz situaci, jestli-že stiskem páčky si uvolní cestu z nebezpečné prostory do trvalé oblasti bezpečí?

Výklad je snadný, jakmile se zbavíme představy, že situace nebezpečí kontroluje jedna unitární "antipredační" motivace. Zvířata jsou jistě vybavena nejen tím, jak řešit riskantní akutní nebezpečí, ale také a především tím, jak předejít bezprostřednímu fyzickému ohrožení, např. vzdálit se z ohrožovaného místa do bezpečí, preventivně se vyhýbat místům s častým ohrožením, udržovat spolehlivou útekovou vzdálenost, a j.

Nesnáze naučit potkana zastavit hrozbu blížícího se nebezpečí stiskem páčky jsou nutným důsledkem takové (evolučně stabilizované) organizace chování, která při podmíněném signálu o blížícím se nebezpečí prioritně a ihned nastavuje "preventivní" modul, motivující potkana k řešení problému, jak opustit místo, do něhož se blíží nebezpečí. Experimentátor se marně snaží navodit motivační modul, který v mozku potkana neexistuje, totiž modul, který by jej motivoval k řešení problému, jak zabránit predátorovi, aby se dostal na místo, kde právě dlí předmět jeho predátorského zájmu. Lze si velmi těžko představit, za jakých okolností by se takový motivační modul mohl vyvinout jako úspěšná preventivní adaptace.

S tímto pohledem etologie na fenomény učení je principiálně v souladu evoluční psychologie.

Dovození doménové specifity je patrně zatím nejzávažnější přínos mladé evoluční psychologie pro obecnou psychologii a společenské vědy vůbec. Mozek má mnoho funkcí. Je velmi nepravděpodobné, že by v evolučním procesu byl mozek utvářen jako **superpočítač** (do něhož by - jednou mnohem později - bylo možno vkládat různé programy historicky obměňovaných sociokultur). Mozek byl selektován tak, aby řešil mnoho rozdílných druhů problémů, z nichž každý vyžadoval svůj vlastní zvláštní způsob řešení - a proto mozek obsahuje **mnoho doménově specifických specializovaných mechanismů** a nikoli nějaké generalizované mechanismy učení či talent přejímat sociokulturu.

J. Madlafousek ●●● FENOMÉNY UČENÍ

Evoluční psychologie si klade dvě základní otázky: Jaké bylo psychické vybavení "pračlověka", které mu umožnilo úspěšně řešit problémy v jeho tehdejší životním prostředí, a jak se původní evolučně stabilizované vybavení (nadání) uplatňuje v dnešním, značně odlišném prostředí? (Viz článek "Láska k bližnímu v pleistocénu a dnes", Čs.Psychol.,1994,38,53-65.)

Evoluční psychologie se řadí mezi vědy zabývající se rekonstrukcemi jako je vznik a vývoj vesmíru, sluneční soustavy, života... Navazuje a využívá celé řady vědeckých disciplín jako je evoluční biologie, etologie, behaviorální ekologie, paleoantropologie, kulturní antropologie, etnologie, kognitivní psychologie, robotika s teorií umělé inteligence.

Člověk v kterékoli z dnes existujících pospolitostí či kultur žije za více nebo méně pozměněných podmínek než byly ty, v nichž a na něž se adaptoval. Z toho vyplývá kritika formulací "**biologické (zděděné) základy**" (sociálního) chování. Míni se totiž chování dnešního člověka. Evoluce člověka v pleistocénu však neprobíhala jako příprava a zakládání mozku tak, aby jednou - v daleké budoucnosti - tento mozek mohl sloužit při rozvíjení lidských civilizací.

Asi bude užitečné připomenout některé rysy evoluce Hominidů. Po milióny let se způsob života Hominidů mnoho neměnil: žili v malých nomadických skupinách (25 až 30 dospělců), živili se lovem a sběrem. Jejich život byl těžký - ostatně tak jak to známe u současných živočichů. Základní požadavky života, tj. růst, sebezáchova a reprodukce, musely být bezpodmínečně kryty správnou alokací omezených zdrojů (energie, času, rizika).

Před 10 až 20 tisíci lety (to je pouze 3 tisíce až 6 tisíc generací před námi) začal člověk pěstovat rostliny a chovat zvířata. Agrarisace lidského života, vyžadující náročnou spolupráci a vynalézávost, byla umožněna předchozí evolucí skupinového altruismu a individuální inteligence. Agrární životy přineslo tak velké zvýšení produktivity (úsporu času, energie, rizika), že se Homo sapiens sapiens vymanol z působení přírodního výběru: přestalo se vyvíjet jeho tělo, jeho mozek - nikoli však jeho psychika - psychika, která se dostala pod nový tlak - tlak kultury, civilizace.

Hlavním nástrojem Hominidů po milióny let byl pěstní klín. Technologický vývoj Hominidů byl velmi pomalý. Velkým skokem v produktivitě a usnadnění života Hominidů bylo zvládnutí lovu velkých zvířat. Předpokladem lovu velkých zvířat s tehdejší nedokonalou nástrojovou technologií byla **spolupráce** skupiny při lovu a **sdílení** ulovené potravy v celé tlupě (včetně těhotných matek, nemocných, zraněných). Tak začal další rozvoj skupinového života včetně složitějších forem příbuzenského a recipročního altruismu.

Protože se nástrojová technologie nijak nápadně neměnila, pokládá se rozvoj skupinového života za hlavní a primární příčinu velkého nárůstu mozku - za posledních milión let mozek vzrostl na dvojnásobek. A protože velikost mozku novorozeněte se stala kritickým nebezpečím při porodu, dorůstání a dozrávání mozku se přesouvalo až na poporodní dobu. Počáteční úplná bezmocnost novorozeněte a prodloužení dětství našich předků na 12 až 16 let umožnilo jim projít nečím podobným, čemu dnes říkáme "socialisace" a "citová výchova". Bylo nutno prohlubovat vzájemná pouta, včas nasbírat množství sociálních zkušeností a dovedností včetně tvorby pevných svazků, společenství a přátelství. Jistě již tehdy velkou úlohu v etapovitém dospívání mělo hrové chování - nikoli jako spotřebování nadbytečné energie, ale ja-

J. Madlafousek ●●● FENOMÉNY UČENÍ

ko evolucí nastavené a organizované činění. (Připomeňme si léčení sociální invalidity Harlowových opiček dodatečnými příležitostmi hrát si s dospívajícími opičkami.)

Citová výchova včetně zodpovědnosti vůči skupině probíhala zřejmě ve velké rodině v rámci celého houfu různých starých dětí. Pokud tato citová výchova byla usnadňována evolučně stabilizovanými dispozicemi, etapovitě na sebe navazujícími, pak je dnes těžko využíváme a naplňujeme, protože máme malé rodiny a děti posíláme do jeslí, školek a škol mezi děti stejného věku.

Chováme se, jako by cílem evoluce byl mozek, schopný školního biflování i univerzitní výuky. Dnes dáváme děti do klecí, budovaných na základě nedokonalých představ o etapové návaznosti duševního růstu, představ nedoceňujících citový růst a soustřeďujících se na výcvik rozumového intelektu.

Výstrahou by měly být HARLOWOVY opičky: odchovávané na drátěných matkách, bez interakce s živými tvory a zejména bez her s dětskými vrstevníky, stali se z nich vážně poškození sociální invalidi.

Po lézích bilaterálně orbitálního a mediálně frontálního kortexu je zachován IQ v globále i ve všech jednotlivých subtestech, ale přitom postižený má v sociálním životě opakovaně nesnáze, neúspěchy, společenský propad. Nic mu není platná izolovaná vyškolená a zachovaná inteligence. Intelekt, vyškolený v umělých, školských úkolech "na papíře", je v mozku oddělen - při nejmenším pracovně - od těch částí, které byly nastaveny a doškoleny řešit sociální situace - včetně "lokálního" využití nasbíraných zkušeností a "lokální" účasti rozumového uvažování.

V transkulturních studiích se ukazuje, že ve všech kulturách jsou rozlišovány již pětiletými dětmi emocionální výrazy hněvu, strachu, radosti, zármutku, hnusu...

Pětileté děti mají patrně již svou osobní a svéráznou psychologii osobností, podle níž kategorizují různé strýčky a tetičky. Jak se dnešní děti s původní výbavou vyrovnávají s tím mohutným proudem nových tetiček a strýčků, které je „oslovují“ z obrazovky TV?

Zatím co dětství našich prapředků bylo etapovitou přípravou na tehdejší život dospělých v loveckém, předagrárním společenství, dnešní děti se stejnou somatikou a stejnou organizací nervového systému jsou připravovány na zcela odlišný život v dospělosti.

Pokud jde o rané dětství, je vzájemná láska dítěte a matky zpracována bohatě rozvinutou, empiricky již dosti podepřenou teorií, která dostala název "teorie připoutávání" (attachment). Jádrem připoutávání se strany dítěte je jeho motivace být v blízkosti matky. Tento rys je vsutku nápadný i u dnešního dítěte, ač antipredační funkce takového chování je dnes podstatně slabší než v době vzniku této motivace. Připoutávání se rozvíjí a obohacuje v každodenních interakcích po mnoho let. Zřejmě se zapojují ještě další starodávné motivační sklony lidských mláďat a jejich dyadicky spjatých pečovatelů.

Potíž je v tom, že talent dětí, výchozí vybavení, obsah lidské přirozenosti, neznáme, snad někdy tušíme. Výchovné rady, odrážející taková tušení, mají zatím spíš jen globální ráz. Víceméně jde o požadavky na dobré rodinné zázemí. Konkrétní podrobnosti jsou přenechány intuici rodičů a pedagogů. Dnes však nemáme velké rodiny prapředků, dokonce malé rodiny se nám rozpadají. Cesta poznání, jak ji nabízí evoluční psychologie, jakkoli nesnadná a složitá, se zdá být nevyhnutelná, abychom se dokázali vyrovnat s obrovskými a přitom prudkými změnami v existenčních podmínkách dnešního a budoucího člověka.

BIBLIOGRAFIE PhDr. J. MADLAFOUSKA

Výběr publikací

- (1956) Impedance plethysmography as a method of measuring the blood flow through an extremity. *Physiol. bohemoslov.*, 5, 114-121. Autorství: Gerová, M., & M. J.
- (1956) Impedanční plethysmografie jako metoda měření průtoku krve končetinou. *Čs. Fyziol.*, 5, 100-107. Autorství: Gerová, M., & M. J.
- (1957) The muscle vascular bed in arterial haemorrhage of mild degree. *Physiol. bohemoslov.*, 6, 479-486. Autorství: Gerová, M., & M. J.
- (1957) Orientační reakce jako úvodní složka ochranného adaptivního vybavení organismu. *Čs. Psychol.*, 1, 39-44. Autorství: M. J.
- (1958) The muscle vascular bed during arterial haemorrhage of mild degree. Analysis of the first phase. *Physiol. bohemoslov.*, 7, 165-172. Autorství: Gerová, M., & M. J.
- (1959) Changes of blood flow in forearm muscle and skin during an acute emotional stress (mental arithmetic). *Clinical Science*, 18, 491-498. Autorství: Fencel, V., Hejl, Z., Jirka, J., M. J., & Brod, J.
- (1960) Autonomic components of the orienting reaction. *Physiol. bohemoslov.*, 9, 274-282. Autorství: M. J., & Gerová, M.
- (1961) Podíl t.zv. pijácké party na vzniku alkoholismu u jednotlivce. *Zpravodaj Ústředního protialkoholického odboru MZD*, 3, 15-18. Autorství: M. J.
- (1962) Reálné modely zvířat. *Čs. Psychiat.*, 58, 369-371. Autorství: M. J., & Freund, K.
- (1964) Studium motivace pomocí elektrostimulace mozku. *Čs. Fyziol.*, 13, 309-315. Autorství: M. J.
- (1967) Autostimulační chování s hlediska etologických koncepcí. *Čs. Psychol.*, 5, 504-506. Autorství: M. J., & Grofová, I.
- (1968) Analýza sexuálního chování samičky krysy a otázka měření intenzity motivace. *Čs. Psychol.*, 5, 516-519. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1969) A quantitative study of the synergistic action of oestradiol and progesterone in inducing the oestrous behaviour of the ovariectomized rat. *Physiol. bohemoslov.*, 18, 485-486. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1970) První heterosexuální zkušenosti u samce krysy. *Čs. Psychol.*, 14, 278-279. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1970) Hippocampal electrical activity in course of sexual behaviour of male rats. *Physiol. bohemoslov.*, 19, 83-87. Autorství: Irmiš, F., M. J., & Hlíňák, Z.
- (1970) Variables determining the effect of electrostimulation in the lateral preoptic area on the sexual behavior of male rats. *J. Comp. Physiol. Psychology*, 72, 28-44. Autorství: M. J., Freund, K., & Grofová, I.
- (1970) Sexual behaviour of male rats with testicular necrosis produced by cadmium. *Physiol. bohemoslov.*, 19, 331-332. Autorství: M. J., Hlíňák, Z., & Pařízek, J.
- (1971) Copulatory activity after denervation of the levator ani muscle. *Physiol. bohemoslov.*, 20, 374-375. Autorství: Hlíňák, Z., M. J., Gutmann, E., & Hanzlíková, V.
- (1971) Experimentální studium vzniku sexuálního vzrušení muže. *Čas. Lék. čes.*, 110, 719. Autorství: Kolářský, A., & M. J.
- (1971) První kopulace v dospělosti mění závislost samců na předkopulačním chováním samic (u krys). Jde o učení? *Čs. Psychol.*, 15, 1-11. Autorství: M. J., & Hlíňák, Z.
- (1971) Sexual behaviour of male rats sterilized by cadmium. *J. Reprod. Fert.*, 26, 189-196. Autorství: M. J., Hlíňák, Z., & Pařízek, J.

- (1972) Positive and negative effects of progesterone on the precopulatory behavior of ovariectomized rats. *Activ. nerv. sup.*, 14, 170-171. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1972) Female behavior and sexual arousal in heterosexual male deviant offenders. *J. Nerv. & Ment. Dis.*, 155, 110-118. Autorství: Kolářský, A., & M. J.
- (1972) Analysis of factors determining the appetitive and aversive phase of sexual behaviour in the female rat. *Physiol. bohemoslov.*, 21, 416-417. Autorství: M. J., & Hlíňák, Z.
- (1974) Sexual arousal in mouse-killing male rats. *Physiol. bohemoslov.*, 23, 146-147. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1975) Neznámá žena jako objekt deviantního muže a biologie fází sexuálního chování. *Čs. Psychiat.*, 71, 291-294. Autorství: Kolářský, A., M. J., Hlíňák, Z., & Novotná, V.
- (1976) Autoregulated intracranial stimulation (self-stimulation) as an induction of a cycle of motivational states. *Activ. nerv. sup.*, 18, 97-101. Autorství: M. J.
- (1976) Decline of sexual behavior in castrated male rats: Effects of female precopulatory behavior. *Hormones and Behavior*, 7, 245-252. Autorství: M. J., Hlíňák, Z., & Beran, J.
- (1977) Variability of stimulus effect in the course of phallometric testing. *Arch. Sex. Behav.*, 6, 135-141. Autorství: Kolářský, A., & M. J.
- (1977) Sexual behaviour of the female laboratory rat: Inventory, patterning, and measurement. *Behaviour*, 63, 129-174. Autorství: M. J., & Hlíňák, Z.
- (1977) psychologie živočichů. In: *Naučný slovník zemědělský*, 7, 550-560. Praha: Státní zemědělské nakladatelství. Autorství: M. J., & Martínek, Z.
- (1978) Stimuli eliciting sexual arousal in males who offend adult women: An experimental study. *Arch. sex. behav.*, 7, 79-87. Autorství: Kolářský, A., & M. J.
- (1978) Pojem a problém integrovaného chování. In: Hlíňák, Z. & M. J. (ed.): *Chování jako integrovaný proces*. Zprávy, Praha: Výzkumný ústav psychiatrický, 54, 7-8. Autorství: M. J.
- (1978) Tvorba kategorií chování. In: Hlíňák, Z. & M. J. (ed.): *Chování jako integrovaný proces*. Zprávy, Praha: Výzkumný ústav psychiatrický, 54, 15-18. Autorství: M. J.
- (1978) Intenzitní aspekty pozorovaného chování. In: Hlíňák, Z. & M. J. (ed.): *Chování jako integrovaný proces*. Zprávy, Praha: Výzkumný ústav psychiatrický, 54, 22-24. Autorství: M. J.
- (1978) Diskuse: Co je to etologie a jaké jsou její cíle. *Biologické Listy*, 43, 56-58. Autorství: M. J.
- (1979) Initiation of copulatory behavior in castrated male rats injected with critically adjusted doses of testosterone. *Hormones and Behavior*, 13, 9-20. Autorství: Hlíňák, Z., M. J., & Mohapelová, A.
- (1980) Activity and defecation rate in "open field" as related to the copulatory readiness in male rats. *Activ. nerv. sup.*, 22, 90-91. Autorství: Benešová, O., M. J., & Hlíňák, Z.
- (1980) Sniffing and other exploratory behaviors in relation to copulatory readiness in male rats. *Activ. nerv. sup.*, 22, 89-90. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1980) Vzrušuje exhibicionisty strach či hněv ženy? *Čas. Lék. čes.*, 119, 497-500. Autorství: Kolářský, A., & M. J.
- (1980) On the problem of specificity in brain stimulation experiments. *Physiol. bohemoslov.*, 29, 455. Autorství: M. J., & Hlíňák, Z.
- (1980) On the sexual dyad in laboratory rat. *Activ. nerv. sup.*, 22, 289-296. Autorství: M. J., & Hlíňák, Z.
- (1981) Estradiol treatment and precopulatory behavior in ovariectomized female rats. *Physiology and Behavior*, 26, 171-176. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.

■ ■ ■ BIBLIOGRAFIE PhDr. J. Madlafouska ■ ■ ■

- (1981) The effect of bull seminal ribonuclease on reproductive organs and sexual behaviour in male rats. *Physiol. bohemoslov.*, 30, 539-542. Autorství: Hlíňák, Z., Matoušek, J., & M. J.
- (1981) Sexuální chování jako komunikační proces, jímž se realizuje systém dílčích motivačních stavů. *Čs. Psychiat.*, 77, 377-384. Autorství: M. J., Žantovský, M., Hlíňák, Z., & Kolářský, A.
- (1982) Under what conditions does laboratory male rat initiate copulatory behaviour with passively receptive female. *Activ. nerv. sup.* 24, 9-13. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1982) Initiation of copulatory behavior in castrated male rats implanted with very small testosterone-filled silastic capsules. *Endokrinologie*, 79, 35-43. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1983) Estradiol plus progesterone treatment and precopulatory behavior in ovariectomized female rats. *Physiology and Behavior*, 30, 221-227. Autorství: Hlíňák, Z., & M. J.
- (1983) Effects of lisuride on precopulatory and copulatory behaviour of adult male rats. *Psychopharmacology*, 79, 231-235. Autorství: Hlíňák, Z., M. J., & Krejčí, I.
- (1983) The inverse role of preparatory erotic stimulation in exhibitionists: Phallometric studies. *Arch. sex. behav.*, 12, 123-148. Autorství: Kolářský, A., & M. J.
- (1983) Importance of female's precopulatory behaviour for the primary initiation of male's copulatory behaviour in the laboratory rat. *Behaviour*, 86, 237-249. Autorství: M. J., & Hlíňák, Z.
- (1984) Význam ethologie pro studium člověka. *Sborník Čs. Společnosti antropologické při ČSAV*, 1983, 27. Autorství: M. J.
- (1984) Systems of Motivational States and Communication. *Nepubl. rukopis (závěrečná zpráva)*. Praha, Výzkumný ústav psychiatrický, 1-53. Autorství: M. J., & Žantovský, M.
- (1985) Penile volume response to female emotional behavior in men, committing forcible sexual acts. *Activ. nerv. sup.*, 27, 151-152. Autorství: M. J., Kolářský, A., & Zvěřina, J.
- (1986) Sexuální apetence - čeho (všeho) ? *Sborník referátů z mimořádné pracovní schůze České sexuologické společnosti*. Autorství: M. J.
- (1987) Transition from precopulatory to copulatory behaviour in male rats with lesions in medial preoptic area: dependence on precopulatory pattern of female. *Activ. nerv. sup.*, 29, 257-262. Autorství: Hlíňák, Z., M. J., & Špinka, M.
- (1987) Konstrukční činnost larvy mravkolva (*Myrmeleon Europaeus* McLach.) - Stavělova experimentální analýza. *Abstrakta přednášek na 14. etologické konferenci v Kupařovicích*, 1987, 12. Autorství: M. J.
- (1988) Induction of copulatory behavior in castrated female and male arctic foxes. *Hormones and Behavior*, 22, 467-473. Autorství: Bartoš, L., Rödl, P., & M. J.
- (1990) Vývoj behaviorálních věd *Súhrny prednášok na 18. etologické konferenci, Smolenice*, 1990, 3-7. Autorství: M. J.
- (1994) Infanticide in a seasonal breeder: the case of red deer. *Animal Behaviour*, 47, 217-219. Autorství: Bartoš, L., & M. J.
- (1994) Láska k bližnímu v pleistocénu a dnes. *Čs. Psychol.*, 38, 53-65. Autorství: M. J.
- (1995) Occurrence and characteristics of unsuccessful nursings in minipigs during first week of life. *Applied Animal Behav. Science*, 44, 9-18. Autorství: Illmann, G., & M. J.

● ● BLAHOPŘEJEME ● ●

V roce 1997 oslaví své významné životní jubileum někteří další členové ČSEtS. Posíláme jim naše blahopřání!

PhDr. Jan Kamarýt, CSc.

(nar. 16. 2. 1927)

prof. MUDr. Olga Benešová, DrSc.

(nar. 25. 2. 1922)

prof. MVDr. Antonín Holub, DrSc.

(nar. 1. 6. 1922)

Výbor ČSEtS

■ ■ ZAZNAMENÁVÁME ■ ■

● **Ness R. M., Williams G. C.:** O příchodu a vzniku nemocí. (Nakl. LN, Praha 1966, 335 s. cena 115 Kč)

Kniha s podtitulem - Jsou nemoci zakódovány v genech? - má bohatý poznámkový aparát a doporučujeme do ní investovat. Autoři, klinický psychiatr a teoretik evoluce, stáli u zrodu HUMAN BEHAVIOR AND EVOLUTION SOCIETY.

● **Höschl C.:** Syndrom narušené závislosti na odměně. Poruchy chování a souvislost s genem pro receptor D₂. (VES-MÍR, 75, č. 9, s. 485-489, 1996).

■ ■ ■ ■ ■ VYJDE POSLEDNÍ PUBLIKACE KONRÁDA LORENZE

Kniha K. Lorenze, analyzující příčiny dehumanizace lidstva, vyjde během I. čtvrtletí 1997 v nakladatelství Mladá fronta pod názvem - **ODUMÍRÁNÍ LIDSKOSTI**. Z němčiny přeložili Miroslav Rýdl a Jan Kamarýt.

ZEMŘEL KURT FREUND

Dne 23. října 1996 zemřel v kanadském Torontu ve věku 82 let po těžké chorobě doc. MUDr. Kurt Freund. Freund byl badatel hlubokého založení a širokého záběru, jak dokládají desítky publikací v předních vědeckých časopisech. Vynalezl falometrii a objevil poruchy v zásnubních fázích lidské sexuální interakce. Jak tyto prioritní přínosy vědě a klinice souvisely s etologií jsem uvedl v úvaze, kterou jsem nazval "Erotologie?" a kterou otiskly *Zprávy České a Slovenské etologické společnosti* ve svém č.3 publikovaném v říjnu 1993. Podrobnější nekrology otisknou časopisy *Československá psychologie* a *Česká a slovenská psychiatrie*. Deník *The New York Times* uveřejnil 27.10.1996 nekrolog s názvem "Pioneer in Study of Deviant Sexual Arousal" s podtitulem "A psychiatrist who created a „lie detector“ for research into sexuality"; text obsahuje vyjádření o významu Freunda z úst řady předních amerických a kanadských odborníků.

J. Madlafousek

ZPRÁVY ČSEtS č. 10. leden 1997 ● Z pověření výboru připravuje Zd. Klein ● Vydává Česká a Slovenská etologická společnost, VÚŽV - odd. etologie, Přátelství 815, 104 00 Praha 10 - Uhřetěves (IČO: 41692900) ● Tisk: TEMPO PRESS, Ve Smečkách 33, Praha 1 ● Vychází jako neprodejný bulletin pro členy ČSEtS ● Náklad 200 výtisků.